Դ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1047 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 2 ՅՈՒԼԻՍ 1887 (Ն. Տ.) 14 ՅՈՒԼԻՍ 1887 — 23 ՇԻՎԱԼ 1304

20 ՓԱՐԱ (ՄԻՆՉՐ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ)

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՆՉ ԳՈՒՅԹԵՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂՈՒԱԾ
— ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԻՆՉԵՒ ՀԱՅՈՑ ՕՐԱԳԻՐ
Գալաթիա, Նորատունկեան-խան

خانده نورادونكيان اداره‌سنده غلطه‌ده چيقمقده‌در عزتلو

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ (ՄԻՆՉՐ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ)

ԲՈԼՅԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար	Տարեկան	գահեկան արժէք	160
» »	Վեցամսեայ	»	80
» »	Եռամսեայ	»	40
Գաւառաց »	եւ դրսեկան		
	Թղթատարով տարեկան	»	240
Գաւառաց համար եւ դրսեկան			
	Թղթատարով վեցամսեայ	»	120
Օտար երկիրներ, տարեկան		ֆրանք	58
» »	վեցամսեայ	»	26

Դուրս զրկուած ղրկագրաց համար ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է։ Խմբագրութեանս զրկուած նամակ կամ գրութիւն եւ լաստիկ։

Les annonces sont reçues à l'Eastern Agency place Karakeuy Deïrmen Han Constantinople

Կ. ՊՈԼԻՍ, 2 ՅՈՒԼԻՍ, 1887

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ-ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՉԵՂԱՒ(*)

Միութիւն չեղաւ. որովհետեւ Ազգարեան Ս. Պատրիարքին պատուիրակները ցոյց տուին թէ Ն. Սրբազնութիւն կարող չէ բոլորովին Թօթափել Ռէվէրսուրուսի լուծը։

Հիմակ որ բանակցութիւնը խզուած են աւելի կամ նուազ վերջնապէս, կրնանք ճշդել անհամաձայնութեան կէտերը։

Կը յիշուի թէ նախկին հասունեան կուսակցութեան երեւելիներէն չորս անձինք Ազգարեան Ս. Պատրիարքէն պաշտօն ստացած էին՝ հակահասունեան կամ հակազգարեան կուսակցութեան Վարչական Խորհրդոյն անդամից հետ բանակցելու Միութեան համար, եւ թէ հակահասունեանք իրենց պայմանները դրած էին առ այս։

Այս պայմաններէ յիշատակութեան արժանի են երեքն, որոց ամենէն աւելի հակառակած են Ն. Սրբազնութեան պատուիրակներն, և որք, հետեւապէս, կը կացուցանեն առ այժմ հասարակութեան երկուց մասանց միջեւ անհամաձայնութեան էական տարբերն։

Ա. Հակահասունեանք կ'ըսեն թէ Պատրիարք-կաթողիկոսն հասարակութեան թէ եկեղեցական և թէ աշխարհական մասանց գործակցութեամբ ընտրուելով և Բ. Դռնէն վաւերացուելով ստանայ իր պաշտօն. այսինքն՝ Պատրիարք-կաթողիկոս ճանչուիլը Պապին վաւերացումէն կախում չունենայ։

Հակահասունեանք կ'ընդունին Պապին կողմէ հոգեւոր հաստատութիւն մը իրենց ընտրեալ Պատրիարքին համար, ի յարգանս Պապին գլխաւորութեան իբրեւ Տիեզերական Քահանայապետ։ Բայց կը պնդեն թէ Հայ-Հռոմէական հասարակութեան Պատրիարքն՝ իբրեւ Արեւելեան Պատրիարք՝ անկախ դիրք մը պէտք է ունենայ Պապին նկատմամբ, իբրեւ Լատին ազգաց Պատրիարքին նկատմամբ, և հետեւապէս՝ իր պատրիարքական պաշտօնավարութեան իրաւունքն իր ընտրութենէն միայն պէտք է առնու, և ո՛չ թէ Պապական վաւերացումէն։

Հասունեանք չեն կրնար ընդունիլ այս պայման։

Անոնց համար, աշխարհական մասին մէջ Բ. Դրան վաւերացումն ո՛ր ատիճան էական է ընտրեալ Պատրիարքին գահակալութեան համար, Պապին վաւերացումն ալ ի հոգեւոր մասին նոյնչափ էական է։ Ռէվէրսուրուս պապական վաւերացումէն բխել կուտայ Պատրիարքին իշխանութիւնն։ Հասունեաններն ալ կը պնդեն թէ, առանց պապական վաւերացման, Հայ-Հռոմէական ընտրեալ Պատրիարք մը չի կրնար բազմիլ իւր աթոռ։

Այս, ինչպէս կ'երեւի, սկզբունքի կարեւոր տարբերութիւն մ'է։

Բ. Հակահասունեանք կ'ըսեն թէ Պատրիարք-կաթողիկոսին պաշտօնավարութիւնը սահմանեալ և պայմանաւորեալ է հասարակութեան ազգային-եկեղեցական իրաւունքներն և օրէնքները պահպանելու պարտականութեամբ։ Եթէ յայտ մասին թերանայ. եթէ ազգային-եկեղեցական իրաւանց հակառակ նորամուտ օրէնքներ և կանոններ ընդունի, նոյին գործով կիրայ իւր բարձր պաշտօնէ։ Առաջին սկզբունքին հետեւութիւնն է այս։ Քանի որ հասարակութիւնն, իւր եկեղեցական և աշխարհական մասով, կուտայ Պատրիարքին զիւր իշխանութիւն, հասարակութիւնը նաեւ եւս կառնու զայն, երբ Պատրիարքը թերանայ իւր պաշտման էական պարտաւորութեանց մէջ, որոց գլխաւորը պէտք է լինի, ըստ Հակահասունեանց, անխախտ և անփոփոխ պահել ազգային-եկեղեցական առանձնայնորհնութիւնն և օրէնքները։

Հասունեանք չեն ընդունիր այս կերպ պայմանաւորում մը պատրիարքական իշխանութեան, եւ այսու կը մատնեն իրենց անկարողութիւն՝ մերժելու ապագայ Ռէվէրսուրուսներ։

Գ. Անհամաձայնութեան մէկ կարեւոր կէտն ալ ազգային կալուածոց մատակարարութիւնն էր։ Հասունեանց սկզբունքն է թէ պատրիարքական-կաթողիկոսական Աթոռին տրուած կամ յատկացուած կալուածներուն վրայ ազգն ո՛չ մատակարարութեան ո՛չ իսկ հսկողութեան իրաւունք ունենայ։ Իսկ Հակահասունեանք կը պահանջեն բառնալ Աթոռին այս մենաշնորհն, և թէ՝ ազգին, թէ Աթոռին կալուածոց մատակարարութիւնն եւ հսկողութիւնն ազգին յանձնել։ Եթէ կալուած մը կամ հաստատութիւն Վանքէ եղած է Աթոռին, կտակարարին կամքն յարգուի, բայց ազգը միշտ ունենայ հսկողութեան իրաւունք մը։ Եթէ յատուկ պայմաններ չկան նուիրատուաց կողմէ, թէ Աթոռին և թէ ազգին կալուածոց մատակարարութիւնն ազգին պատկանի։ Կը յիշուի թէ Ռէվէրսուրուսով Պատրիարքին վրայ պարտ դրուած է ազգային կալուածոց հաշիւը տալ Պապին, և առանց Պապին հաւանութեան, կալուած չվաճառել, կամ ո՛ և է կերպիւ ձեռքէ հանել։ Թէև այժմ Հասունեաններն անդամ այսչափ յառաջ չեն երթար, բայց ազգային կարգ մը հաստատութեանց ու կալուածոց մասին ազգին (կամ լաւ եւս՝ հասարակութեան) միջամտութիւնը չեն ընդունիր։

Եթէ այս երեք կէտերու վրայ համաձայնութիւն գոյանար, Պատրիարքին և Եպիսկոպոսաց ընտրութեան եղանակին վրայ, և ուրիշ պարագայից վրայ, համաձայնութիւն գոյացած էր, կամ կրնար գոյանալ, փոխադարձ զիջմամբք։ Բայց քանի որ այդ երեք հիմնական կէտերու վրայ համաձայնութիւնն անյուսալի կը մնայ, միւս կէտերու վրայ եղած զիջմունք նշանակութիւն չեն ունենար։

Օրինակի համար. մինչ Ռէվէրսուսուրուսն Հայ-Հռոմէական հասարակութեան Եպիսկոպոսներուն միայն իրաւունք կուտար մասնակցելու Պատրիարքին ընտրութեան, Վատիկան, Վեր. Սիմէոնի միջոցաւ, հաւանեցաւ որ հասարակութեան երեւելեաց ժողովն հինգ Եպիսկոպոսաց ցուցակ մը ներկայացնէ Եպիսկոպոսաց ժողովին կամ Սինոդին, որ անոնց մէջէն, կամ ի հարկին դուրսէն ալ, Եպիսկոպոս մ'ընտրէ Պատրիարք։ Վատիկանէն ստացած իշխանութեամբն, Ազգարեան Սրբազան կ'ընդդիմիր այս զիջումի, և Հակահասունեանց կ'ուզէ պարզիր որ երեւելեաց ժողովին կողմէ մատուցեալ հինգ Եպիսկոպոսաց ցանկին մէջէն միայն— և ո՛չ թէ ի հարկին դուրսէն—Սինոդն ընտրէ Պատրիարքն։ Հակահասունեանք կ'երեւի թէ կ'ընդունէին այս պայման, յարելով միայն թէ հասարակութեան երեսփոխանական ժողովին կողմէ ցոյց տրուած հինգ ընտրելիք Եպիսկոպոս միայն չլինին, այլ ի հարկին պարզ քահանայներ (այսինքն՝ վարդապետներ) ալ ընտրելի կարենան նշանակուիլ։ Հակահասունեանք այսպէս կարեւոր զիջում մը կ'ընեն իրենց սկզբանց մասին, Եպիսկոպոսաց ժողովի մը թողլով Պատրիարքի վերջնական ընտրութիւնն։ Անհիմն է ուրեմն այն կարծիք թէ Հակահասունեանք բնաւ զիջում չեն ըրած։ Մեր, Լուսաւորչական Հայոց, որ վարժուած ենք աւելի ժողովրդական դրութեան մը, որով Պատրիարքին վերջնական ընտրութիւնն առաւելապէս աշխարհական տարրին բաղկացեալ երեսփ. ժողովոյ մը մէջ կը կատարուի. մեք որ իբրեւ ո՛չ բաւական ազգային, իբրեւ ո՛չ բաւական ժողովրդային կը մերժենք զՊալաժենեան, որով մէն մի թեմ մէկ եկեղեցական և մէկ աշխարհական պատուիրակով կը մասնակցի Ամենայն Հայոց Հայրապետին ընտրութեան, ի հարկէ զարմանքը և ցաւով միայն կրնանք դիտել Հայ-Հռոմէական հասարակութեան ազգական մասին այս զիջումն, որով Պատրիարքը Կաթողիկոսին վերջնական ընտրութիւնը կը թողուի լոկ Եպիսկոպոսներէ բաղկացեալ ժողովոյ մը։ Բայց նոյն իսկ այնչափ կարեւոր զիջման մը փոխարէն, Ազգարեան պատուիրակները կարող եղած չեն միւս երեք հիմնական կէտերու վրայ զիջում ընել իրենց հակառակորդաց բանաւոր պահանջմանց։

* * *

Բայց միթէ բնաւ օգուտ չունեցա՞ն այս բանակցութիւնը։

Հակահասունեանք բան մը չկորուսին։ Բանակցութեանց խզմամբն իրենց գործողութեան ազատութիւնը վերըստացան։ Բայց կրնա՞նք նոյն բանն ըսել Ազգարեան Ս. Պատրիարքին և իւր համախոհից համար։

Սոքա (Հասունեանք) ո՛չ ապաքէն կը պնդէին միշտ թէ Ռէվէրսուրուսի տրամադրութիւնք անհպելի, անփոփոխելի են. թէ անսխալ Պապին դրած այդ կանոններուն հակառակողը ամբարիշտ, հերձուածող, հերետիկոս են։ Ո՛չ ապաքէն Հասունեանք առաջներն այս աչքով կը նայէին իրենց Հակահասունեան եղբարց, զանոնք բանադրեալ նղովեալ, հռոմէական եկեղեցիէն տարամերժեալ կը նկատէին, այն միակ յանցանքով որ Ռէվէրսուրուսի այս կամ այն տրամադրութեան դէմ խօսել կը յանդգնին։

Բայց այժմ ո՞ւր մնաց Պիոս Թ. ին անսխալութիւնն։ ո՞ւր մնաց Ռէվէրսուրուսին սրբազնութիւնը, նուիրականութիւնն, երբ անոր տրամադրութիւնը, նոյն իսկ Վատիկանի գիտութեամբ և Վատիկանի հրամանաւ, սակարկութեան (հրաշտ) նիւթ կը դառնան. երբ Լեւոն ԺԳ. անսխալ նախորդին դրած օրէնքներէն բաներ կը զեղչէ, և նուիրական համարուած օրէնք մը քաղաքական դաշնագրի մը կամ աշխարհական պայմանագրի մը պէս կը բարեփոխէ ըստ կամս։ Ըսել է թէ Ռէվէրսուրուս անհպելի չէ եղեր. ըսել է թէ Անսխալականութեան վարդապետութեան հիմնադիրն իսկ սխալ բաներ գործեր է. ըսել է թէ Պիոս Թ. այնչափ խաստուն, հեռատես և այնչափ անսխալ չէ եղեր որչափ կը յայտնէր լինել, և որչափ Հասունեանք կը հաւատային թէ էր, գրէթէ իբրեւ հաւատոյ մասն ընդունելով ու պաշտպանելով անոր տուած Ռէվէրսուրուսն, և պարտ դնելով ամէն բարի, ամէն հաւատացեալ Պապականի վրայ որ անտրտունջ ընդունի Պապին դրած և դնելիք ամէն կանոններն։

Այս հասունեան ըմբռնումներուն հիմնովին սխալ լինելն ո՛չ ապաքէն ակներեւ կը տեսնուի Հակահասունեանց հետ տեղի ունեցած բանակցութիւններէն։ Վեր. Սիմէոնի զիջումներ ծանոյց. Ազգարեան նոր զիջումներ բարդեց անոնց վրայ. Ռէվէրսուրուս այլափոխեցաւ. և թէպէտ Հակահասունեանք դարձեալ չմիացան, բայց պապական և Ազգարեան զիջմունք տեսական հետք մը թողուցին կաթոլիկ մտաց մէջ, Զարմանալի է միթէ խմանալ այժմ թէ Հասունեանց մէջ իսկ այսօր կարեւոր մաս մը դժգոհ է Ազգարեան Սրբազանին բացած և այսպէս կիս կատար թողած բանակցութիւններէն։ «Ինչի՞ ծառայեց, կ'ըսեն այս բարեմիտ Հասունեանք, Ռէվէրսուրուսի մասին մեր ցարդ տածած յարգանքն, երբ Վատիկանն և Հասունի յաջորդն արդեւամբ ցոյց տուին թէ անփոփոխելի չեն եղեր այն կոնդակին տրամադրութիւններն, և երբ տեսանք թէ չատ մը կէտերու մէջ կարելի է եղեր զիջումներ ընել Հակահասունեանց.»

Այս զգացումն է աւասիկ, ըստ մեզ, ամենէն գոհացուցիչ արդիւնքն այս անյաջող բանակցութեանց. Հասունեանք կը կարծեն թէ Հակահասունեանց դիրքն անպաչտպանելի է. թէ հակահասունեան հասարակութիւնը չի կրնար տոկալ և տեւականութիւն ունենալ։ Բայց, իրօք, Հակահասունեանց դիրքն այնչափ յուսահատական չէ։ Մեր նախորդ յօդուածովք նշանակած էինք թէ Ազգարեան Պատրիարքը դժուար կացութեան մը մէջ կը գտնուի թէ Բ. Դրան հանդէպ, որուն խօսք տուած է չհնազանդելու Ռէվէրսուրուսին, և թէ Պապին առջև, որուն խօսք տուած է ինչ ինչ զիջմանց փոխարէն միացնել իւր հօտէն բաժանեալ մասը։ Ն. Սրբազնութեան դժուարութիւնը կ'աւելնան Հասունեանց մէջ իսկ հետզհետէ արտայայտուող դժգոհութեամբք, որոց նոր գրգիռ մը կուտայ բանակցութեանց անյաջող և անպատուաբեր ելքն։ Իսկ Հակահասունեանք, թէեւ հիմա Եպիսկոպոս չունին, բայց երբ պէտք ունենան, կրնան՝ կարծենք՝ մէկ երկու հատ ճարել այն արեւելեան-հռոմէական հասարակութիւններէն որք՝ իրենց պէս՝ չեն ընդունած Ռէվէրսուրուսն։ Հայ-հռոմէական հասարակութեան միակ գերեզմանատունն և անոր վարչութիւնն Հակահասունեանց ձեռքն է։ Բ. Դուռը կը ճանչէ Հակահասունեան հասարակութեան կնիքն, և պատճառ մը չունի զանոնք սոսկալու որ հնազանդին Ազգարեան Պատրիարքին։ Պապն իսկ բան չի կրնար ըսել կամ ընել Հակահասունեանց, քանի որ ի՛նք եղաւ զիջումներ առաջարկողն, ի՛նք եղաւ Ռէվէրսուրուսի հիմէն քանի մը քարեր հանողն։ Անիրա՞ւ է, անարդարա՞ւոյ է ուրեմն պահանջել ուրիշ քանի մը հիմնաքարերու ևս բարձումն, որպէս զի՝ որչափ կարելի է հետք չմնայ Պիոս Թ.ի կառուցած չէնքէն։ Այս պայմանաց մէջ, կ'ըսենք թէ Հակահասունեանք կրնան հաւաքել և տոկալ մինչեւ որ իրենց բորբ հիմնական և սկզբնական պահանջմանց բանաւորութիւնը ճանչուի և ընդունուի միւս կողմէն։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

ԵՒ ՍԸՐ ՀԷՆՐԻ Տ. ՈՒՈԼՖԻ ՊԱՇՏՕՆՆ

Օրէնդ. Սովէրէյնը հետեւեալն արտատպած է Լոնտոնի լրագրերէն.

«Լորտ Ռանտոլֆ Զբրչիլ, հեռագիր մ'ուղղելով Պահպանողականաց Գլխաւորին ի Քովէնդրի, կը հերքէ Սէր Ճէյմս Կաւէրի լուրը թէ ինք եղած լինի պատճառ Սըր Հ. Տ. Ուոլֆի պատուիրակութեան։ Լորտ Զբրչիլ կ'ըսէ.

«Սըր Հ. Ուոլֆ փափաքող չեր արտաքին պաշտօնավարութեան. զի ընդհանուր ընտրութիւնը մօտաւուտ էին յայտնուած, և կը փափաքեր պաշտպանել իւր Բորդամաւրի աթոռը, զոր կորոյս Եգիպտոս գտնուելուն պատճառաւ։ Սըր Հ. Ուոլֆ յատկապէս որոշուեցաւ միայն Լորտ Սալզպըրիի կողմէ, որ, ըստ իս, չատ լաւ ընտրութիւն մ'ըրաւ։ Սըր Հ. Ուոլֆի պաշտօնն էր բանակցիլ եգիպտական կառավարութեան հետ, Բ. Դրան հետ և Տէրութեանց հետ, անգլ. գրաւման բնութեան և կրելիք սեղմումներուն վրայ։

«Կը յիշուի թէ, 1885ի ամառն, Եգիպտոսի վիճակն յոյժ տագնապալի էր. չատ հոգ կը պատճառէր կառավարութեան, և միշտ վիճաբանութեան նիւթ կը լինէր Երեսփ. ժողովոյն մէջ։ Սըր Հ. Ուոլֆ, 1879ին, մեծ ծառայութիւն մը մատոյց Լորտ Պիքոնսֆիլտի նախարարութեան, երբ Լորտ Սալզպըրի արտաքին գործոց նախարար էր։ Արեւելեան Բումէլիի կազմակերպութեան գործուար և խառնաշփոթ գործին մէջ։ Գահիրէ ղրկելով զՍըր Հ. Ուոլֆ, Լորտ Սալզպըրի գիտէր թէ Եգիպտական ո՛չ նուազ գործուար խնդրոյն մէջ պիտի ունենար յատուկ ներկայացուցիչ մը, որոյ ճարտարութեան, հաշտարար կարողութեան և արեւելեան գործերու անզուգական փորձառութեան վրայ կրնար յենուլ կատարեալ վստահութեամբ։ Արդիւնքը լիովին իրաւունք տուաւ Լորտ Սալզպըրիի։

«1885ի աշնան Օսմ. Կառավարութեան հետ կնքեալ առաջին Պայմանագիրն, որոյ բանակցութիւնք Սըր Հ. Ուոլֆի միջոցաւ կատարուած էին, հարթեց գործարութեանց ահագին կոյտ մը, որք կը չփոթէին մեր դիրքն Եգիպտոս։ Սըր Հ. Տ. Ուոլֆի անուանումն ի վեր, զոր հիմա կը քննադատեն, Եգիպտոսի վիճակը տագնապալի հանգամանք մը չունեցաւ այլ եւս։ Սահմանագլխոց վրայ ծանր չփոթութիւնք տեղի չունեցան։ Եգիպտոսի անգլ. զօրքն աւելի քան 5,000 հոգիով զեղչուեցան, որով թէ՛ Եգիպտոս և թէ Անգլիա ծախուց մեծ խնայութիւն մ'ըրին։ Երկրին մէջ հանգարտութիւն տիրեց։ Երկրին և ժողովուրդն երեւելի յառաջդիմութիւն ըրին։ և Սըր Հ. Ուոլֆի անուանումէն ի վեր Խորհրդարանին մէջ երկար վիճաբանութիւն մը տեղի չունեցաւ, նոր ապացոյց Եգիպտոսի բարւոքեալ վիճակին, ընդ պատուիրակութեամբ Սըր Հ. Ուոլֆի։ բաղդատմամբ Եգիպտոսին 1885ի վիճակին, ընդ նախարարութեամբ Գ. Կլատսդոնի։

«Առանց վարանման կ'ըսեմ թէ Սըր Հ. Ուոլֆի պաշտօնն ի Գահիրէ և ի Կ. Պոլիս յոյժ օգտակար եղաւ Անգլիոյ, թէ՛ ծախուց խնայողութեան տեսութեամբ, և թէ օտար Տէրութեանց հետ մեր յարաբերութեանց տեսութեամբ։»

ԴԱՆԻՈՑ Թագաւորն, հայր Ուէյլսի Իշխանուհւոյն, և անոր Թոսիոյ կայսեր, ամսոյս 4ին մեկնեցաւ Լոնտոնէ յատուկ կառավարով և Տուվրէ չդիմելով նստելով, վերադարձաւ Քոպէնհակ։ Անգլ. վաշտ մը զօրք բարեւի կանգնած էր կայարանին մէջ, և անգլ. արքայական գերդաստանին չատ մը անդամք եկած էին հրաժեշտի ողջոյնը տալու։ Ն. Վեհափառութիւն հայրական սիրով ողջագուրեց իւր դուստրն, Անգլիոյ ապագայ Թագաւորին տուսնին։

—)(27)(—

ԹԵՐԹՕՆԱՐԵՒԵԼՔԻ

ՕԳՈՒԱԿ ՖԵՕՅԵԷ

(ԱՆԴԱՄ ՖՐԱՆՍԷԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻՈՅ)

ՏԱՐՓԱՆՔ ՖԻԼԻԲԻ

Մ'տադիր էր ապա քանի մը ամիս ճամբորդել ժաննի հետ, և այսպէս, ժամանակ վատնելով, խզումը կատարել առանց չարիդ եւ գայթակղութեան։ Եթէ չէր ուզեր, մինչեւ այդ տաեն, տիկին տը Դալիայի կամքին ենթարկուիլ, պարտէր միշտ նամակ գրել նմա, ինչպէս խոստացած էր։ Այդ նամակաց փոխանակումը խնդրոյ համար ի՞նչ տսակի ճիգեր կը թափէր։ Նամակները չէին կրնար, օր մը ժաննի ձեռքն անցնիլ։ Հարկ էր որ հաւատարմութեան բաւական գրաւականներ թուէին ազնիւ մարքիզուհւոյն, եւ միանգամայն օրիորդ տը Լա Ռոշ-Էմէլ չկրնար երբէք գտնել անդ նորկալի հերքումն այն խաղակիր խօսքերուն դրոս Ֆիլիբ ամեն օր կը շայլէր նմա յայտնած։

Մնաց որ, ո՛չ իւր ընտանիքէն, ո՛չ ալ ժաննէ կը պահէր իւր բարեկամական թղթակցութիւնը մարքիզուհւոյն հետ։ Պ. տը Դալիայի հետ ունեցած տիրածն, իրենց սերտ կիսակցութիւնը, նորա տան մէջ վայելած մտերմութիւնն երկար տանէ ի վեր ծանօթ էին ի Լա Ռոշ-Էմէլէ։ Պ. տը Պուավիլիէ, ամեն անգամ որ Բարիզ գնացած էր, գորովալի համակրութեամբ ընդունուած էր մարքիզէն եւ նորա կնոջմէն. սիրապատար յիշատակ մը պահած էր Ֆիլիբի եւ իրեն համար ցոյց տրուած ազատանքէն եւ, մանաւանդ ապա տիկին տը Դալիայի հետ ունեցած տիրածն՝ իրենց սերտ կիսակցութիւնն, նորա տան մէջ վայելած մտերմութիւնն երկար տանէ ի վեր ծանօթ էին ի Լա Ռոշ-Էմէլէ։ Պ. տը Պուավիլիէ, ամեն անգամ որ Բարիզ գնացած էր, գորովալի համակրութեամբ ընդունուած էր մարքիզէն եւ նորա կնոջմէն. սիրապատար յիշատակ մը պահած էր Ֆիլիբի եւ իրեն համար ցոյց տրուած ազատանքէն, եւ մանաւանդ տիկին տը Դալիայի նկատմամբ կը տածէր ծերունի ազնուականի սէր մը։ ժաննի, որումեռանդալից բանիւք խօսած էր յանախ իւր զուակին ազնուաշուք բարեկամուհւոյն վրայ, կը քաշքշէր նորա բարկեան տարփանքը։ Մտաքէն երբէք անցուցած չէր թէ հօրը տարփանքը կրնար միւեւնոյն ժամանակ զուակին ալ տարփանքը լինիլ։ Խնացած էր թէ մարքիզուհին հարսնցու աղջիկ մ'ունէր։ Ադկից, եւ մանաւանդ մարդկային իրերն իրենց մաքուր եւ ուղիղ կողմէն տեսնելու բնական տրամադրութեամբ, կ'երեւակայէր թէ Ֆիլիբի բարեկամուհին կարելի էր որ դեռ զանի լինէր, այլ պատկառելի էր անչուշտ։ Քանի մը օր յետոյ տեղի ունեցող դէպք մ'իսկ չվարատեց այդ պատրանքը, թէեւ շատ յարմար էր ջնջելու զայն։

Ֆիլիբի յարատեւ սրատատնջութիւնը, թաքուն անձկութիւնն եւ մայլ մտախոհութիւնը չէին կրնար ընդերկար վրիպիլ օրիորդ տը Լա Ռոշ-Էմէլի պէս սրամիտ և գորովասիրտ կնոջ մը աչքէն։ ժամանակէ մը ի վեր ժաննի անհանգստութեամբ կը դիտէր այդ անբացատրելի նշանները, եւ կը հարցնէր ինքնին թէ երջանկութիւնն՝ զոր վերջապէս ձեռք ձգած լինիլ կարծած էր՝ մօտ չէ՞ր արդէն իրմէ խուսափելու, երբ Ֆիլիբի վարմանն եւ ընթացքին մէջ աւելի ակներեւ այլակերպութիւն մը առիթ առաւ նմա բացատրութիւն խնդրելու երիտասարդէն։

Իրենց ամուսնութեան թուականն որոշուած էր. վեց շաբաթէն տեղի պիտի ունենար, սեպտեմբերի սկիզբը։ Հարիւր ժամանակ մնացած էր հարսանեկան սարսափն համար հարկ եղածը գտնելու եւ ձորձմոկը պատրաստելու։ ժաննի հօրաքորդն, օրիորդ Անժէլիք, ծանոյց առաւօտ մը, ընտանեաց նախաճաշի միջոցին, թէ որոշած էր եղբօրդատերն հետ Բարիզ երթալ, ընկերակցութեամբ պարոնայց տը Պուավիլիէի, այդ փարեւոր մտերմանամութեամբք գրաղելու համար։ Մեկնման օր որոշուեցաւ յաջորդ հինգշաբթին։ Երբ այդ խընդրոյն վրայ կը խօսէին, ժաննի այչութեամբ նշմարեց Ֆիլիբի լռութիւնն եւ խռով ու այլայլակ դէմքը։—Նախաճաշէն յետոյ ձիով շրջագայութիւն մ'ըրին անտառաց մէջ։ Լէյոնոլ կոմսն, որ կ'ընկերակցէր իրենց, ըստ սովորութեան եւ մնացած էր զգուշաւորութեամբ եւ երկուքն ալ առանձին թողուցած էր քով ի քով։ ժաննի օգուտ քաղեց առիթէն եւ մարդասէր թեթեւապէս դիտելով իւր խօսելոյն թեւին։

—Ինչ կ'անցնի կը դառնայ, Ֆիլիբ, ըսաւ լուրջ դէմքով։ Ըսէք, կ'ապրիս։

—Բայց... ոչինչ, ըսաւ երիտասարդ՝ փորձելով ժպտիլ։

—Կը ներէք... ժամանակէ մը ի վեր զամ քան զամ տխուր, լռակեաց եւ դժբաղդ կը։—Է՛հ, Ֆիլիբ, եթէ կը զլխաք արդէն, եթէ կ'զդաք որ սխալեր էք,—ձեր պատուոյն կը դիմեմ... ըսէք ինձ որոշակի։ Կանխաւ կը ներեմ ձեզ։ Շատ տառապեցայ կենացս մէջ, եւ պատրաստ եմ տառապիլ տակաւին... կը զարմանայի՛ երջանիկ լինելուս վրայ... սակայն տեսակ մը տառապանք կայ որ անտանելի պիտի լինի ինձ համար, մահացու պիտի լինի ինձ համար,— եւ չեմ ներեր որ իմ վրաս դնէք այդ տառապանքը։ խարուած լինելու վիշտն է այն, ակամայ սիրուած լինելու եւ առ պարտուց կնութեան առնուած լինելու նուաստացումն է այն... Ամեն բան կ'ընդունիմ, ի բաց առեալ դայդ։

—ժա՛ն, ըսաւ Ֆիլիբ՝ մանկամարդ աղջկան վրայ յառնելով իւր աչերն յորս կարդաց նա ամենն խորին ու ամենն յուզեալ անկեղծութիւնը, կը սիրե՛մ զձեզ... չափազա՛նց կը սիրեմ զձեզ... և միմիայն զձեզ կը սիրեմ... եթէ այժմ հարկադրուիմ բաժնուիլ ձեզմէ, սիրտս ջարդատոր կը լինի... Առաջի Աստուծոյ, այս է ճշմարտութիւնը։

—Կը հաւատամ, ըսաւ ժաննի։

Երկար լռեցին մ'առաւ եւ չարուն նախկեց.

—Լա՛ւ, բարեկամս, բայց ի՞նչ ունիք...։ Թող կուտա՞ք որ ենթադրութիւններ ընեմ։ Քանի որ ձեզի սոսկում պատճառողը ես չեմ...

—Սոսկա՛ւմ, միմիջեց երիտասարդը ցած եւ սիրատչոր ձայնիւ, ես կը պաշտե՛մ զձեզ։

—Շնորհակա՛լ եմ, ըսաւ խնդալով։—Բայց քանի որ ես չեմ, ըսէ՛ք գաւառական կեանքն է որ կը սոսկացնէ զձեզ... այնպէս չէ՞։ Երբ ի Բարիզ ուղեւորութեան խօսքը կը լինէր, տեսայ որ գուռնատեցաք։ Ձեր սիրական Բարիզը վերստին տեսնելու եւ ապա առ յաւէտ թողլու գաղափարը ճմլեց սրտերնիդ, այնպէս չէ՞... Ըսէք, եթէ այդպէս է, շատ դառնակսիծ կը լինի ինձ համար բոլորովին բաժնուիլ հօրմէս, սակայն չե՞նք կրնար երկուքս բաժնել մեր կեանքը, մէկ մասը Բարիզ անցուցնել եւ մնացեալն առտ։ Գոհ կը լինի՞ք այս կարգադրութենէն։

—Ա՛հ, սիրելիս, ըսաւ Ֆիլիբ, ո՛րչափ հեռու էք ճշմարտութենէն։ Պէտք է գիտնաք թէ իրբ ի գրասեան կ'ապրիմ ալչարկիս այս անկեան մէջ... Իմ միակ երազս է ասա ապրիլ եւ մեռնիլ ձեր քով... Մահու չափ կ'սատեմ Բարիզը. յոռի եւ թշուառ յիշատակներ միայն ունիմ անդ, և վերստին քանի մը օր անդ բնակելու մտածումն իսկ կսկծալի է ինձ համար... Ցիմարութիւն մ'է այս, նեղահաւատութիւն մը, ինչ որ կ'ուզէք, բայց կը պաղատիմ, ե՛ա կեցէք այդ ուղեւորութենէն։

ժաննի երիտասարդին նայեցաւ։

—Պատճառ մ'ունիք, ըսաւ, զոր չէք ըսեր ինձ։

—Այ՛, պատճառ մ'ունիմ, պատասխանեց Ֆիլիբ՝ ազդուաբար չեշտելով խօսքերը։—Վստահութիւն ունեցէք յիս, եւ մի՛ հարցանէք այդ պատճառը։

Օրիորդ տը Լա Ռոշ-Էմէլ պահ մը խորհեցաւ լռին։—Թէեւ չիրցաւ թափանցել Ֆիլիբի կենդանի գաղտնեաց, զէթ որոշապէս կռահեց գլխաւոր կէտն յանկարծականն սրամտութեամբ։ Հասկցաւ թէ հօրեղբարդ ուղեւորութիւնն ինքն էր բանակցիլ եգիպտական կառավարութեան հետ, Բ. Դրան հետ եւ Տէրութեանց հետ, անգլ. գրաւման բնութեան եւ կրելիք սեղմումներուն վրայ։

«Կը յիշուի թէ, 1885ի ամառն, Եգիպտոսի վիճակն յոյժ տագնապալի էր. չատ հոգ կը պատճառէր կառավարութեան, և միշտ վիճաբանութեան նիւթ կը լինէր Երեսփ. ժողովոյն մէջ։ Սըր Հ. Ուոլֆի, 1879ին, մեծ ծառայութիւն մը մատոյց Լորտ Պիքոնսֆիլտի նախարարութեան, երբ Լորտ Սալզպըրի արտաքին գործոց նախարար էր։ Արեւելեան Բումէլիի կազմակերպութեան գործուար և խառնաշփոթ գործին մէջ։ Գահիրէ ղրկելով զՍըր Հ. Ուոլֆի, Լորտ Սալզպըրի գիտէր թէ Եգիպտական ո՛չ նուազ գործուար խնդրոյն մէջ պիտի ունենար յատուկ ներկայացուցիչ մը, որոյ ճարտարութեան, հաշտարար կարողութեան և արեւելեան գործերու անզուգական փորձառութեան վրայ կրնար յենուլ կատարեալ վստահութեամբ։ Արդիւնքը լիովին իրաւունք տուաւ Լորտ Սալզպըրիի։

«1885ի աշնան Օսմ. Կառավարութեան հետ կնքեալ առաջին Պայմանագիրն, որոյ բանակցութիւնք Սըր Հ. Ուոլֆի միջոցաւ կատարուած էին, հարթեց գործարութեանց ահագին կոյտ մը, որք կը չփոթէին մեր դիրքն Եգիպտոս։ Սըր Հ. Տ. Ուոլֆի անուանումն ի վեր, զոր հիմա կը քննադատեն, Եգիպտոսի վիճակը տագնապալի հանգամանք մը չունեցաւ այլ եւս։ Սահմանագլխոց վրայ ծանր չփոթութիւնք տեղի չունեցան։ Եգիպտոսի անգլ. զօրքն աւելի քան 5,000 հոգիով զեղչուեցան, որով թէ՛ Եգիպտոս և թէ Անգլիա ծախուց մեծ խնայութիւն մ'ըրին։ Երկրին մէջ հանգարտութիւն տիրեց։ Երկրին և ժողովուրդն երեւելի յառաջդիմութիւն ըրին։ և Սըր Հ. Ուոլֆի անուանումէն ի վեր Խորհրդարանին մէջ երկար վիճաբանութիւն մը տեղի չունեցաւ, նոր ապացոյց Եգիպտոսի բարւոքեալ վիճակին, ընդ պատուիրակութեամբ Սըր Հ. Ուոլֆի։ բաղդատմամբ Եգիպտոսին 1885ի վիճակին, ընդ նախարարութեամբ

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԱՌԱՋԻՆ ԹԵՐԹԻ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս գրեցինք, Պատասխանատուի առաջին թերթի խմբագրութիւնը Կիրակի, 10 մարտին, Ներսիսեան դպրոցի դահլիճում տեղի ունեցաւ հանրային ժողով, որի նպատակն էր ընտրել նոր խմբագրութիւն։ Ներկայ էին մի քանի հազար հոգի։ Ժողովը բացուեցաւ Ս. Գրքի ընթերցմամբ։ Ապա ելաց. Գ. Գարագաշեանը, որ ասաց, թէ Պատասխանատուի հրատարակութեան գործը ինչպէս սկսուեցաւ։ Ապա ելաց. Ս. Ալամդարեանը, որ կարդաց Պատասխանատուի խմբագրութեան հրաւէրը

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

Ուսսիկ Օսմ. Կայս. Պանքային Նախագահ Պ. Պրիւսի ատենաբանութիւնն յունիս 29 ի բաժնետերաց ընդհանուր ժողովին մէջ ի Լոնտոն.

Տէրք, — Քանի մը դիտողութիւններ պիտի ընեմ, 1836ի տարեշրջանին մէջ Պանքայի կացութեան փոփոխութենց մասին որք անշուշտ վրիպած չեն տեղեկագիրն և հաշուեկիրքը քննող անձանց աչերէն։ Այդ դիտողութիւնքս կը վերաբերին դրամագլխոյ վիճակին որ այսօր ամեն ժամա՛ակ ուելի հաստատուն հիման մը վրայ կը գտնուի։ Սակայն ամեն բանէ առաջ, կ'ուզեմ ամփոփել սահած գնացած տարեշրջանին կարեւորագոյն գործառնութիւնները։

Թէև մասնաճիւղերուն գործառնութիւնք շատ կարեւոր չեն, սակայն իրենց նշանակութիւնն ունին Պանքային պաշտօնավարութեան մէջ, և արդիւնքը մանաւանդ այնու գոհացուցիչ եղած է զի հարկադրուած են մաքաւոր ընդդէմ ծանր դժուարութենց։ Կառավարութիւնն հարկադրեցաւ մեծ քանակութեամբ զօրք համախմբել ի Մակեդոնիա, այս իրողութիւն ծախուց դներ բացաւ, նուազեցուց հասոյթներն որք փոխանակ կ. Պոլիս դրկուելու, իրենց գտնուած տեղւոյն վրայ ծախսուեցան։ Նմանապէս նեղութեանք տնտեսական ընդհանուր տագնապէն որ անշուշտ պիտի վնասէր Թուրքիոյ պէս երկրագործական պետութեան մը։ Հետեւաբար մեր գործառնութիւնք սահմանափակ չեն եղած և ծայրագոյն խոհեմութեամբ վարուեցանք։ Սակայն գոհութեամբ կը հաստատեմ թէ հակառակ տագնապին, մասնաճիւղերն ո և է կորուստ չեն ունեցած խախտուած պահանջներէ և թէ իրենց շահն 2000 անգլ. ոսկի աւելի եղած է անցեալ տարուընէ, 25000 անգլ. ոսկի փոխանակ 23000 ի։ Կառավարութեան փոխ արուած դրամը կը հասնի 3,400,000 անգլ. ոսկւոյ, փոխանակ 5 միլիոնի նախընթաց տարւոյն։

Ցաւօք կը հաստատենք Եգիպտոսի մասնաճիւղերուն գործառնութենց նուազումը։ Անցեալ տարուան թուականներէն նուազ են, Եգիպտոսի մէջ հնձոց անբաւականութեան և մեր դրամագլխոյնը գործածելու դժուարութեան պատճառաւ։ Յառաջագոյն աւելի դիւրին էր դրամագլխոյը գործածել Եգիպտոսի մէջ քան թէ գանձումներ ընել. այսօր այլ ևս այդպէս չէ, շնորհիւ վերջին փոխառութեան յեւրոպա, որ արդիւնք տակաւին ծախսուած չէ։ Ստակի յորդ առատութիւն կայ, իսկ դրամագլխոյներուն գործ կը պակսի։ Ուսսիկ ինչու նաեւ մեր հասոյթք դոյզն են յեգիպտոս։ Իրաւ է թէ մեր գործառնութենց ինչ ինչ ճիւղերը կը յարատեւեն, այլ Գանձուն հետ գործերը բոլորովին դադրած են։ Պիտի վերսկսի՞ն։ Չեմ կրնար հաւատալ։ Ամեն պարագայի մէջ, գործերը պիտի վերականգնին երբ քաղաքական կացութիւնն որոշ գոյն մ'առնու։

Գիտէք թէ մեր մասնաճիւղերը տարածուած են օսմանեան բոլոր նահանգաց մէջ։ Սակայն Կ. Պոլսոյ մէջ կայ կեդրոնական հսկող մարմին մը բաւական ազդեցիկ, այնպէս որ կրնանք ըսել մեր երբեմն ունեցած յաջախակի կորուստներէն, եւ կը յուսամ թէ այդ հսկող մարմին պիտի շարունակէ նոյն ծառայութիւնները մատուցանել մեզ։

Կը հասնի՞մ գլխաւոր կէտի մը։ Անցեալ տարի բացատրեցի ձեզ թէ ի՞նչ տեսակ կարգադրութիւններ եղած են կառավարութեան հետ՝ մեր պահանջից յարգմանի համար։ Գիտէք թէ մեծ զոհողութիւն մը բրինք այդ անշարժ մնացած պահանջքը վերածելու համար հրապարակին վրայ վաճառելի արժէքի մը։ Զեղչն անցուած չէ դրամագլխոյն, հապա տոկոսաց և մինչոր-դչէքի հաշուոյն որք մեծապէս դիզուած էին և երբէք կարգադրուած չէին։ Ի վճարումն այս կերպիւ զեղչեալ գումարին, կառավարութիւնը մեզ տուաւ 4,500,000 ոսկւոյ արժէքորդիք որք մաքսատանց վրայ հիմնուած են։

Այդ թուղթերը կը նկատենք իբր բնակը արժէք մը, չատ աւելի գնաստեղի քան այն անոյշ գումարներն որք ուսալ մեր տոկոսքն էին։ Թէև դիզուած տոկոսները մեր ամանայ մէջ պահանջքի կոչին անցուած են, երբէք չենք բաշխած դրամ։ պահեստի գումարին վրայ աւելցուցած է-ինք, ի նախատեսութիւն այս օրինակ կարգադրութեան մը։ Կարգադրութիւնը գործադրուիլ սկսաւ 1886 յուլիս 1ին միայն, և հետեւաբար մէկ վեցամսէի միայն վերաբերութիւն ունեցաւ, բայց և այնպէս զեղչուեցաւ դրամագլխոյ հաշուէն։ 1885ի վերջի հաշուոյ մէջ, «Կանոնագրական փոխառութենց եւ կայսերական գանձուն Հաշուընթացքի» գլխոց մէջ իբր 6 միլիոն ոսկւոյ գումար մ'ունէինք։ այս տարի 720,000 անգլ. ոսկի միայն ունինք այդ հաշուէն։ Ասոր փոխարէն, «Զանազան Պահեստք» հաշիւն որ կը բովանդակէր եղած պահեստները՝ կարգադրութեան մը նպաստեսութեամբ, ջնջուեցաւ։ Այս կերպիւ կը մնար 2,700,000 անգլ. ոսկի որոյ փոխարէն կառավարութիւնը մեզ յանձնեց 4,500,000 անգլ. ոսկւոյ Մաքսատանց Պարտաթղթեր։ Այս գումարէն պանքան դրամի վերածած է 1 միլիոն անգլ. ոսկի որք այս տարի բովանդակուած են Զանազան Հաշուընթացք հաշուոյն 2,515,000 անգլ. ոսկւոյն մէջ։ Մաքսատան Պարտաթղթերէն մնացեալ 3,500.000 անգլ. ոսկին կը տեսնուին «Մնացուն Զեռնարկնց» հաշուոյն մէջ, որ 3,500,000 անգլ. ոսկւոյ բարձրացած է փոխանակ 2,300,000 անգլ. ոսկւոյ անցեալ տարւոյն։ 3,500,000 անգլ. ոսկւոյ գոյութեան պատճառն այն է որ 1886 դեկտեմբեր 31 ին հաշուեցինք մեր արժէքդիրներն, և Մաքսատանց Պարտաթղթերն ալ այս հաշուոյն մէջ են։

Իրողութիւնն այն է թէ 3,500,000 անգլ. ոսկի բոլորովին հաստատուն և դրամի վերածելի գումար մը կը ներկայէ։ Այլ ևս գործ չունինք պահանջի թուականներու հետ որք կրնային տարակոյսի տակ ձգուիլ, և մեր դրամագլուխն այսօր աւելի որոշ և աւելի ապահով է քան երբէք։

1885 ի հաշուոյ մէջ չատ մեծ գումար մը կ'անցուէր Պանքայի կողմը, Հաշուընթացից գլխոյն տակ, որոս մէկ միլիոնն առժամեայ հանգամանք մ'ունէր։ Այդ միլիոնին Բ. Դուռը մէկ միլիոնի փոխառութիւն մը կնքած էր Պառոն Հիրշի հետ, որ այդ գումարն ի Բարիզ վճարած էր մեզ և տարեշրջանի փակման, այդ գումար տակաւին յանձնուած չէր ի Կ. Պոլիս։ առժամեայ պարագայ մ'էր այս։ Պահանջից և պարտուց հաշուընթացները մեծապէս պիտի զանազանէին, եթէ անոնց պարտական չընէինք մէկ միլիոն անգլ. ոսկի, վերջէն վճարուած եւ վճարուած Մաքսատան Պարտաթղթոց համար։ Ի մի բան, կը հետեւի ազկից թէ կառավարութեան պարտքը չատ նուազած է և թէ դրամի վերածելի արժէքդիրոց ընտրելի կարելի է խիստ գոհացուցիչ նկատել կացութիւնը։

Ուրիշ փոփոխութիւն մը կայ բաւական հետաքրքրական Թրքական Խնայողութեան Մնացուն, ևս քան զեւս հանդուսելով թէ Պանքան ամրակուռ հաստատութիւն մ'է, սխալած է գումարներ աւանդ տալ մեզ հաստատ պայմանաժամով, թէև չափաւոր տոկոս մը կուտանք իրենց։ Այս բոլոր աւանդք, որոց գումարը բաւական պատկառելի է, կարգ մը մասնր հաշուոց մէջ անցուած են։

Գալով չահուց, տարին գոհացուցիչ եղած չէ։ Նոր պայմանագիրն սկսած է գործադրուիլ 1886 յուլիս 1էն և մեր պահանջքէն ունեցած վեցամեայ տոկոսներն անցուած են Թուականին մէջ ուր հաշիւը վերջնապէս փակուած է։ Հետեւաբար մեր չահերն այս հաշուէն կը պարունակեն միայն վեցամսէի մը տոկոսներն փոխանակ երկուքի։ Նմանապէս հարկադրուած ենք մարընչիլ տնտեսական և քաղաքական դժուարութեանց դէմ։ Անվերջ դաւեր նիւթուեցան Թուրքիոյ յարակից նահանգաց մէջ, մանաւանդ ի Պուլկարիա։ Պատերազմ յառաջ չը բերին, ինչպէս կը վախցուէր, և կը յուսամ թէ յառաջ չը պիտի բերին չը-նորհիւ խոհեմութեան վեհ. Սուլթանին որ ամեն ատեն վտանգի առաջքն առած է յաջողութեամբ։ Սակայն այս կացութիւն ամեն ուրեք առեւտրական անվնաս պատճառ մ'է, մանաւանդ ի Թուրքիա, ուր երկիրը կը տառապի նաեւ երկրագործական տագնապէ։ Այս վիճակ կ'արգելու վաճառականութեան ոև է զարգացում։ Օսմանեան կառավարութիւնն հարկադրեցաւ հետեւիլ միւս տէրութեանց, ինքն ալ պատերազմի պարագաներ տեսնելով, և ի նկատ առնելով ձգտեալ կացութիւնը, չէ կարելի պարտաւել կառավարութիւնը, հնար չը կար ուրիշ կերպ ընելու։ Ագկից ծագեցան ելմտական անձկութիւններ, որք անհրաժեշտ բերին հետզհետէ առժամեայ փոխառութիւններ, որք մինչեւ 1883 միջտ վճարուած էին կանոնաւորութեամբ, և չահու մեծ ապրիւր մը կազմեցին Պանքային համար։ Այս գումարք կը տեսնուին հաշուեկիրին մէջ Առժամեայ Փոխառութենց գլխոյն ներքեւ, և թէև բնաւ տարակոյս չը կայ նոցա գանձման վրայ։ վճարումէն յետոյ միայն կրնանք չահ բաժնել։ Մնաց որ, Պանքան յաւելուածական երաշխաւորութիւններ տուած է իր փոխառութենց գանձման համար։

Գարնան, ի Կ. Պոլիս և գլխաւոր մասնաճիւղերը գտնուած ատենս առիթ ունեցայ քննել Պանքային կացութիւնն և գործոց ընդհանուր վիճակն։ Առանց մտնելու քաղաքական մարտահրաւեր մեջ, կամ քրքրելու խնդիրներ զոր լաւագոյն է լռելեայն անցնիլ, պարտիմ հաստատել թէ կացութիւնն յուսացաւէս լաւագոյն դասյ, և նոյն իսկ ամեն ժամանակէ աւելի լաւ։ Դրամական նեղութիւններ կան որպէս մշտ, այլ ծանր հանգամանք մը չունին։ կայսրութիւնն աւելի բարգաւած, աւելի զօրաւոր և խնբզմիքը պաշտպանելու կարող վիճակի մէջ է քան երբէք, գեմորշի ևս գիտեմ։ Ըստ կարելւոյն վերջ տալով արտաքին քաղաքական դաւերուն, կառավարութիւնն աւելի բարգաւած վիճակի մէջ պիտի լինի, և եթէ Վեհ. Սուլթանն, ինչպէս կը յուսամ, դիւրացնէ երկաթուղեայ և ուրիշ հարկաւոր գործերու շինութիւնն, ընդհանուպ առաջքն պիտի առնուի երկաթական դժուարութենց։

Յայտնապէս կ'երեւի թէ դէպ ի Կ. Պոլիս ուղղակի երկաթուղին պիտի բացուի յառաջիկայ տարւոյ սկիզբը Թրքական մասնաւարառած է, և Պուլկարիոյ մասին դժուարութիւններն ալ անշուշտ պիտի հարթուին շնորհիւ Պուլկարիոյ արդի կացութեան։

Քանի մը բառ կը յաւելում Ծխախոտի Բէժիին վրայ որ մեզ համար այնքան բարմադան կարեւորութիւն ունի։ Մեր սպասածէն աւելի դժուարութենց հանդիպեցանք, մենաշնորհաւոր հաստատման և ժողովրդեան զգացած խորշանաց պատճառաւ։ Սակայն վերջապէս, շնորհիւ արդի ընդհանուր անօրէնին խոհեմ եւ հաստատամար վարչութեան, և մանաւանդ Վեհ Սուլթանին հոգաւորութեան, այդ խոչընդոտքը հարթուած են. քիչ բան պէտք է որպէս զի Բէժին լաւ գործ մը լինի, և ստուգապէս կը յուսամ թէ պիտի լինի։

Պանքային արդի կացութիւնը մեծ տարբերութիւններ կ'ընծայէ բաղդատմանն անցեալին. նոր փոփոխութիւնք աւելի հաստատ եւ աւելի ապահով ըրած են զայն, միանդամայն հաշիւներն աւելի պայծառացած են։

Կ'առաջարկեմ ընդունիլ հաշիւներն և մէն մի բաժնեթղթի վրայ 10 շիլին շահաբաժին բաշխել, վճարելի յուլիս 1 ին ի Լոնտոն, Բարիզ և Կ. Պոլիս։

Այս առաջարկ, որուն դէմ տուաւ Պ. Տըմաշի, միաձայնութեամբ ընդունեցաւ։

Վարչական խորհրդոյ հրաժարեալ անդամք վերընտրուեցան, և շնորհակալութեան ուղերձ մը յետոյ առ նախագահն, նիստը վերցաւ։

ԱՌՈՂՋԱԲԱՆԱԿԱՆ

ՋՈՒՐԻՆ ՄԱՐԴՈՒ ՎՐԱՑ ՈՒՆԵՑԱԾ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ (*)

Ջուրը մարմնոյ հիւսքերուն և գործարաններուն ամբողջացուցիչ մասն է։ Նաեւ արեան և հիւթերու ամենակարեւոր տարերքներէ մին լինելով, մարմնոյ գրեթէ երկու երրորդը կը կազմէ։ 75 քիլօ ծանրութեամբ մարդ մը 52 քիլօ ջուր կը պարունակէ։ և սակայն այս քանակութիւնը գործարաններու, անձերու, ցեղերու և մանաւանդ ամաց նայելով կը փոխուի։ Ջրոյ համեմատութիւնն որ սաղմին քով խիստ չատ է, հասակին յառաջանալովը քիչ քիչ կը նուազի։

Ջուրն յօրինուածութեան (organisme) մէջ գրեթէ միշտ միևնոյն համեմատութեամբ կը գտնուի. երբոր ջուրին բնական համեմատութեան մէջ չատ մեծ փոփոխութիւն ըլլայ, կենսական գործունէութիւնը կրնուազի և միանգամայն կրնայ ջնջուիլ։ այս պատճառաւ է որ երաչտութիւնը սերմանց ծըլարձակութիւնը կարգիլէ և թաւալուկ (rotifère) (1) կոչուած ճճիները թաքուն կենաց (vie latente) (2) կը վերածէ։

Ըմպելի ջրոյ քանակութեան և ջերմութեան ատիճանաց փոփոխման համեմատ, մարդոյ վրայ ունեցած զանազան ազդեցութիւնները ընդունիլ յառաջ բաղադրութեան մասին մէկ քանի խօսք ընենք։

Ա. Ջուրին բաղադրութիւնը.

Ըմպելի ջուրը զով, թափանցիկ, առանց հոտի և անսրժահամ ըլլալ և լուծեալ վիճակի մէջ միչտ կազերը և քրէական նիւթեր պարունակել և գործարանաւոր մարմիններէ զուրկ ըլլալ պարտ է։

Ըմպելի ջուրն իւր ծաւալին 100ին 20էն 30 օդ կը պարունակէ և այս լուծեալ օդին բաղադրութեան մէջ մթնոլորտային օդէն աւելի թթուածին և մանաւանդ բնածախթթու կը գտնուի. այս կազերուն համեմատութիւնները կարող են փոխուիլ և այս փոփոխումը թթուածի համար 8էն 25 խորանարդ հարիւրորդամեդր և բնածխթթուոյ համար 5էն 30 խորանարդ հարիւրորդամեդր է։

Ծովու մէջ գտնուած կենդանիները ջուրին պարունակած օդին շնորհիւ է որ կ'ապրին. փորձի համար եթէ քիչ մը ծովու ջուր առնենք և եռացնելով մէջի օդը վանենք, անկարելի է որ ձուկերը այս ջուրին մէջ ապրին։ Եռացեալ և հետեւաբար օդազուրկ ջուրը անմարս և անախորժ է։ Խմելու ջուրը ախորժահամ ընողը մասնաւորապէս բընածխթթունն է։ այս համը աւելի որոշ և թթուիկ է թէ բնական և թէ արուեստական կաղաւոր կոչուած ջուրերուն մէջ որ այսօր իբրև սեղանի ջուր չատ գործածական են և որոնց մէկ լիտրը 150 էն 1000 խորանարդ հարիւրորդամեդր բնածախթթու կը պարունակէ։ Թորեալ ջուրը խմելու ջուրի տեղ գործածելու համար մէջը քիչ մը կերակուրի աղ աւելցնել և պարզապէս փայտի կտորով մը ծեծելը բաւական է։

Ջուրին պարունակած քրէական նիւթերը խիստ տարբեր համեմատութեամբ կը գտնուին. ընդհանրապէս մէկ լիտր ջուրը 25-100 հարիւրորդակրամ աֆրոմոս մնացորդ կը պարունակէ և այս մնացորդը պէտք չէ որ 50 հարիւրորդակրամը անցնի, այս նիւթերը ալկալեան (alcalin) և մանաւանդ երկրային (terreux) բնածխաթ (carbonate), ծծմբաթ (sulfate) և քլորաւորներէն (chlorure) կազմուած են։

Մանրադիտական զննութիւնը նաեւ կարող է ջրոյ զտութեան վրայ տեղեկութիւն տալ. իբրեւ մանաչաց պէտք է մերժել այն ամեն ջուրերը որոնց մէջ սաորին յօրինուածութիւններ (organisme inférieur) կը գտնուին, և որք հետեւաբար տարաբաղադրութեան (décomposition) վիճակի մէջ գտնուող գործարանաւոր մարմնոյ վրայ միայն կարող են ապրիլ։ Մարդ մը 24 ժամուան մէջ վերոյիշեալ առողջապահական օրինաց համաձայն և 10էն 15 ատիճան ջերմութեամբ գտնէ մէկ լիտրայի չափ ջուր խմել պարտ է։

Բ. Ջուրին քանակութիւնը.

1. Մարդու մը չափաւոր քանակութեամբ խմած ջուրն իր կեանքը պահելու համար անհրաժեշտ է։ Այս ջուրին մէկ մասն ամեն վայրկեան յօրինուածութիւնէն մարթային և թոքային արտաբուլմամբ (pérspiration) ևն ևն կը ջնջուի։ Ուրեմն այս անդադար կորուստը վերանորոգելու համար ամեն վայրկեան նոր քանակութիւն մը ներմուծելը խիստ օգտակար է։ Եւ սակայն հաստատուած է թէ խմուած ջուրի քանակութիւնն ինչ որ ալ ըլլայ, յօրինուածութիւնն հեղուկաց և կարծր մարմնոց բաղադրութեան ամբողջութիւնը պահելու համար իրեն պէտք եղածին չափ միայն կ'առնէ և աւելորդը զանազան անջատմամբ (sécrétion) և արտաթորմամբ (excrétion) կ'արտաքսէ։

Եթէ իբրև ըմպելի չափազանց քանակութեամբ ջուր խմուի, թէպէտեւ քրտինքով, միզով և կղկղանքով կ'արտաթորի, բայց քիչ ծանր անհանգստութիւն չպատճառեր մարդուս, որովհետեւ նախ խմուած վայրկենին ըստամոքսը կը լեցնէ, զանի կ'ուռեցնէ և ստամոքսախիստին (suc gastrique) զօրութիւնը թեթեւցնելով, կերուած կերակուրին վրայ ազդու կերպով ներգործելը կ'արգիլէ։ ուստի ճաշի ատեն և անմիջապէս վերջը չափազանց ջուր խմելը վնասակար է։ Այս առատ ջուրն ստամոքսը կը յոգնեցնէ և վերջապէս դժուարամարսութիւն կը պատճառէ, մանաւանդ եթէ չատ մեծ քանակութեամբ ջուր խմելը սովորութիւն եղած է։ Ցիրաւի ստամոքսին նեղութիւնը չատ չտեւեր, քանզի այս ջուրն իսկոյն երակներէն ծծուելով մեզի և քրտինքի վիճակի մէջ դուրս կելնէ, և սակայն ասի նիհարութեան պատճառ մ'է։ Պէտք է գիտնալ թէ ջուրը միզով եւ քրտինքով դուրս եկած ատեն զուտ ջուր վիճակի մէջ չ'ելներ, հապա մարմնոյ մէջ գտնուած կարծր մասերը լուծանելով միատեղ կը տանի և հետեւաբար անձին սպառման պատճառ կ'ըլլայ։

Տարբեր պարագայի մէջ փորհարութիւն յառաջ գալով, ջուրի աւելորդ մասն ազիքներէն կ'արտաքսուի։

2. Խիստ քիչ քանակութեամբ ջուրը ծարաւն յագեցնելու և յօրինուածութենէն այս հեղուկին կորուստը վերանորոգելու համար անբաւական ըլլալով, արեան և անջատմանց ջուրը կը թանձրանայ, ուրկէ կը ծագի անհանգստարժելի ծարաւ մը որ եթէ ջուրի ամբողջ և բացտրձակ զրկումը ըլլայ, մահը շուտով վրայ կը հասնի. բայց ջրոյ զրկումը ծարը խանգարութիւնը նուազեցնելու համար այս աստիճանի հասնել պէտք չունի։ Այս պարագային մէջ յառաջ եկած վնասները Թ. Շոսա լաւ ուսած է։ Այս զննիչը դորտերը քլորաւոր գաղիում (chlorure de calcium) պարունակող ծածկիչներու տակ դնելով ջրազուրկ ընելէն վերջն անոնց վերայ դիտարաչնչութիւն, սրտի բաբախման տկարութիւն, զգացման նուազում, մկանց կծկում ևն հաստատած է, և եթէ կենդանին իւր կշռոյն գրեթէ 0/0ին 35ը կորնցուցներ, մահը կը հասնէր. վերոյշեալ զննիչն այս անջրբացեալ (anhydrisé) կենդանեաց ներքնութիւնը կատարելով, ջրին նուազման հետեւանքներ կատարելով, ջրին նուազման հետեւանքներ և մանաւանդ երկրային գաղիումներ ներքնութիւնը թէյը և բոնչը յաճախ կը հակակրուեն։

Ցաք ջուր.

Ցաք ջուրը պաղ ջուրին յատկացեալ ազդեցութիւնները չունի։ Ցաք ջուրը ամբողջ յօրինուածութիւնը կը գրգռէ, անոր պարունակած ջերմութեան քանակութիւնը կաւելցնէ, արեան շրջանը կը սաստկացնէ, մարթային և մարսողական պաշտօնները կը խթէ և վերջնական արդիւնքը քիչ չատ դրական արտայնչութիւն մ'է, մանաւանդ եթէ զանի գործածող անձը արտաքին ցուրտին ազդեցութեան ներքև չէ։ Ցաք ըմպելիները ամենէն լաւագոյն և ստոյգ քրտնցուցիչ դեղերէն մին են։

Միայն ծանոթութեան համար հոս կը նշանակենք շնչափողահատութեան (trachéotomie) գործողութիւնը երբեմն ստիպող խոչաբերէն ջրատման (adème de la glote) դէպքը որ մասնաւորապէս Անգղիոյ մէջ չատ փոքրիկ տղոց վրայ դիտուած է, որոնք թէյատանին բերնէն եռացեալ թէյ խմելու փորձ ըրած էին։ Մէռան տը Ցիպլէն հիւանդանոցին ժամէգոն անուն բժիշկը միայն ինք այս մասին տան երեք օրինակ հաւաքած է։

ՏՕՔԹ. ՕՆՆԻԿ ԳԱՓԱՄՍՃԵԱՆ

ԳՐԱՏՈՒՆ Գ. ՁԱՐԳԱՐԵԱՆ
Պոլիս. Սուլթան Համամ փողոց 14

Պատիւ ունի ծանուցանել թէ Ազգային վարժարանաց մէջ իւր ՄՐՑԱՆԱԿ տրուելու համար մասնաւորապէս հրատարակած է դեղեցիկ հատոր մը, ԵՐԵՒԵԼԻ ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆՔ, որ հաւաքածոյ մ'է կարգ մը մեծ մարդոց մանկութիւն և նշանաւոր մանկանց պատմութիւնք, 200 էջերով, ընտիր թղթի վրայ, մաքուր տպագրութեամբ, 25 մեծ պատկերներով։ գինն է 7 ղրշ։

Գրատունս պատրաստած է նաեւ ՄՐՑԱՆԱԿԻ համար մասնաւոր հաւաքածոյ մը հետեւեալ գրքերէ։ ՂՐՇ

Բուրսատան.—Լ տարեկան 40
Դիւցազունք Աշխ. տ.—Թիսանտ 15
Երեւելի Մանկութիւնք.—Տիկ. Գօլէ 7
Հերման և Դորոթէա.—Կէօթէ. 10
Ճաշակ.—Ա. Պիպէռեան 2 հատոր 12
Մարգարիտ Արքայ.—Հայրիկ 5
Մարգիկ և իրք.—Ռ. Ց. Պէրպէրեան 12
Մեր երկրաւոր բնակարանը 5
Ցուշամէջ Կարս, Թրգմ. Տիկ. Մամ 8
Շողեր ու ցողեր.—Ա. Փանոսեան 10

Այսն գրքերն Գրատունս կրնայ հայթայթել լաթակամ, ոսկեզօծ եւ այլ և այլ գիրերով։

Շատ գնողաց գոհացուցիչ զեղչ։
511 4

ՆՈՐ ԴԱՍԱԳԻՐՔ

ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵԱՑ

ԵՊՈՒԱՆԴ Գ. ԳԱՐԹԱԼԵԱՆ
Դոկտոր

Զափական գիտութեանց

Ազգային դաստաուներէն երուանդ էֆ. Կ. Գարթալեանի սոյն դասագիրքն, որ կը պարունակէ թուաբանութեան տեսական և գործնական մասը միանգամայն, բազմամեայ փորձառութեան և մեծ խնամոց արդիւնք է։

Թուաբանութեան բոլոր կանոնք կոկիկ և դիւրընթռնելի ոճով բացատրած են, և մեդրական, շնոր և վաճառականական հաշուոցվերաբերեալ կանոնք ընդարձակ տեղ մը կը գրաւեն սոյն նոր դասագրքին մէջ։

Բաց ասած, մասնաւոր ուշադրութիւն եղած է որ ի բաքանչիւր կանոնի յարակից խնդիրք Թուրքիոյ առեւտրական գործառնութենց և ատենին կենաց պիտոյից համաձայն ըլլան, առանց որոյ թուաբանական խնդիրք չատ անգամ տարտկացուցիչ և աւելորդ կ'ըլլան։

Հմուտ թուաբանին սոյն աշխատասիրութիւնը մեր ազգ. վարժարանաց մէկ զգալի պէտքը կուգայ լրացնել և բառնալ աշակերտաց ձեռքէն աւանդական դրութեամբ պատրաստած չատ մը դասագրքեր։

Կը գտնուի ամեն գրավաճառաց քով. կ'գրոնատեղին է Ցակոբեան խան, թիւ 14, Եւրոպական գրատուն, Ա. Պիպէռեանի քով։

Գինն է 10 ղրուշ
Շատ առնողին մասնաւոր զեղչ կ'ընուի։
886 11—50

ՏԻԿԻՆ ԱՅՐԻ ՄԱՌԻԻԻՍ

ՑՐԱՆՈՑՑԻ ԴԵՐՁԱԿՈՒՀԻ

Շրջազգեստք և այլ Նորաձեւութիւնք

Զարիւսոր գներով

Մեծ-Փողոց Բերայի, Թէսթալի Անել, 2, Հոլանտական Դեսպանատան դիմաց։
976 3—26

ԻԼԱՆ

ՇԷՀԻՐ ԷՄԱՆԷԹԻ

Եէնիգափու վէ մէվգրի սարիէտէ պէրմութատ քիչատ օլունանաճագ պօթան սէրկիլէրինին պիլ միւգայիտէ թէմուզին ալթընճը բաղար իրթէսի կիւնիւ գարարը գաթիլերի վիրիլէճէկլինտէն, թարիպլէրինին թէէմինաթ ագչէլերի իլէ Շէհիր Էմանթի մէճլիսինէ կէլմէկլերի իլան օլունուր։

1 թէմմուզ 303
643

ԻԼԱՆ

ԽԱՋԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱՒ ՇԱՀԱՆԷ

Էրզագը ուժումիէ անպարը իչին ալընանաճագ օլան սապօնին գարարը գաթիսի թէմմուզը բումինին սէքիլինճի չարչէնպիկ կիւնիւ վիրիլէճէկլինտէն, թարիպ օլանլարին եէվմը մէգիւրտէ սաաթ ալթրան Նիհայէթ տօգուզ գառար Խաղինէի Խասսաի Շահանէյէ կէլմէկլերի իլան օլունուր։

1 թէմմուզ 303
964 1—3

AU PHANTÉON

ԳԱԼՖՕԲՈՒԼՕ ԵՂԲԱՐՔ

Բերա Մեծ Փողոց Կալաթա Սէրայի մեծ դրան դէմ թիւ 206

Գալֆօբուլօ եղբարք պատիւ ունին ծանուցանել հասարակութեան թէ, ամառուան եղանակին համար, Բարիզ տեսել առած են չրջազգեստի համար մետաքսէ և բրդէ գեղեցիկ կերպասներ, ամեն տեսակ լառնիթներ, բասմանթրէի, ռանդէլ, նորաձեւ մանթօներ եւ։

Բոլոր այս ապրանքներն, որք վերջին նորաձեւութենց կը համապատասխանեն և ընտիր տեսակէ են, խիստ ոժան գներով կը վաճառուին։

Հարգանեաց օժիտ պատրաստող ընտանիքներ մեծապէս պիտի օգտուին եթէ ուղղակի Գալֆօբուլօ եղբարց վաճառատունը դիմեն։
899 14—15

(*) Թէև Տ. Ռոպէնսոն այս նիւթին վրայ տեղեկութիւններ տուած էր երէկ, սակայն վերջին աւելի ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մը ղրկուած լինելով մեզ, զայն ալ կը փութանք հրատարակել։

(1) Թաւալուկները կ'ապրին մէկ հազարերորդամեդր երկայնութեամբ և անուսուցանելի ճճիներ են որոնք անուշ ջուրերու և տանիքներու ծածկոյ մանռոց մէջ կ'ապրին. եթէ անոնցմէ խոնաւութիւնը պակսի, խոկոյն կը չորնան եւ մրանին կենաց հետքն իսկ չմնալով արարական խիժի փոքրիկ եւ թափանցիկ գնդակիկներու կը նմանին և երկայն ժամանակ այս վիճակին մէջ կարող են մնալ. բայց եթէ զանոնք թրջենք, նախ կծկումներով և ապա զգալի չարժումներով իրենց գոյութիւնը կը յայտնեն։

(2) Այս մասին սերմը լաւ օրինակ մ'է. յիրաւի կեանքը սերմին մէջ զօրութեամբ կեցած է, բայց մինչեւ որ այս սերմը ջերմութեան, խոնաւութեան եւ ազդեցութիւնները չմրէ, կեանքը չայտնուիր եւ սերմը քարի մը պէս նոյն վիճակին մէջ կը մնայ։ Հոս տեսակ մը անտարբեր վիճակ կայ որ ոչ մահ եւ ոչ կեանք է։ ոչ մահ՝ որովհետեւ այս սերմը որոշեալ պարագայից մէջ ընդունակ է ծլիլ. ոչ կեանք՝ որովհետեւ ամենափոքրիկ փոքրերն ո՛չ կրնան փոփոխուիլ, ոչ թթուածնոյ ծծում և ո՛չ կենաց երեւոյթներն յիշեցնող լան մը չեն կրնար հաստատել։ Այս անտարբեր վիճակը թագուն կեանք անուն առած է։

---

1. Մարդու մը չափաւոր քանակութեամբ խմած ջուրն իր կեանքը պահելու համար անհրաժեշտ է։ Այս ջուրին մէկ մասն ամեն վայրկեան յօրինուածութենէն մարթային և թոքային արտաբուլմամբ (pérspiration) ևն ևն կը ջնջուի։ Ուրեմն այս անդադար կորուստը վերանորոգելու համար ամեն վայրկեան նոր քանակութիւն մը ներմուծելը խիստ օգտակար է։ Եւ սակայն հաստատուած է թէ խմուած ջուրի քանակութիւնն ինչ որ ալ ըլլայ, յօրինուածութիւնն հեղուկաց և կարծր մարմնոց բաղադրութեան ամբողջութիւնը պահելու համար իրեն պէտք եղածին չափ միայն կ'առնէ և աւելորդը զանազան անջատմամբ (sécrétion) և արտաթորմամբ (excrétion) կ'արտաքսէ։

Եթէ իբրև ըմպելի չափազանց քանակութեամբ ջուր խմուի, թէպէտեւ քրտինքով, միզով և կղկղանքով կ'արտաթորի, բայց քիչ ծանր անհանգստութիւն չպատճառեր մարդուս, որովհետեւ նախ խմուած վայրկենին ըստամոքսը կը լեցնէ, զանի կ'ուռեցնէ և ստամոքսախիստին (suc gastrique) զօրութիւնը թեթեւցնելով, կերուած կերակուրին վրայ ազդու կերպով ներգործելը կ'արգիլէ։ ուստի ճաշի ատեն և անմիջապէս վերջը չափազանց ջուր խմելը վնասակար է։ Այս առատ ջուրն ստամոքսը կը յոգնեցնէ և վերջապէս դժուարամարսութիւն կը պատճառէ, մանաւանդ եթէ չատ մեծ քանակութեամբ ջուր խմելը սովորութիւն եղած է։ Ցիրաւի ստամոքսին նեղութիւնը չատ չտեւեր, քանզի այս ջուրն իսկոյն երակներէն ծծուելով մեզի և քրտինքի վիճակի մէջ դուրս կելնէ, և սակայն ասի նիհարութեան պատճառ մ'է։ Պէտք է գիտնալ թէ ջուրը միզով եւ քրտինքով դուրս եկած ատեն զուտ ջուր վիճակի մէջ չ'ելներ, հապա մարմնոյ մէջ գտնուած կարծր մասերը լուծանելով միատեղ կը տանի և հետեւաբար անձին սպառման պատճառ կ'ըլլայ։

Տարբեր պարագայի մէջ փորհարութիւն յառաջ գալով, ջուրի աւելորդ մասն ազիքներէն կ'արտաքսուի։

2. Խիստ քիչ քանակութեամբ ջուրը ծարաւն յագեցնելու և յօրինուածութենէն այս հեղուկին կորուստը վերանորոգելու համար անբաւական ըլլալով, արեան և անջատմանց ջուրը կը թանձրանայ, ուրկէ կը ծագի անհանգստարժելի ծարաւ մը որ եթէ ջուրի ամբողջ զրկումը ըլլայ, մահը շուտով վրայ կը հասնի. բայց ջրոյ զրկումը ծարը խանգարութիւնը նուազեցնելու համար այս աստիճանի հասնել պէտք չունի։ Այս պարագային մէջ յառաջ եկած վնասները Թ. Շոսա լաւ ուսած է։ Այս զննիչը դորտերը քլորաւոր գաղիում (chlorure de calcium) պարունակող ծածկիչներու տակ դնելով ջրազուրկ ընելէն վերջն անոնց վրայ դիտարաչնչութիւն, սրտի բաբախման տկարութիւն, զգացման նուազում, մկանց կծկում ևն հաստատած է, և եթէ կենդանին իւր կշռոյն գրեթէ 0/0ին 35ը կորնցուցներ, մահը կը հասնէր. վերոյշեալ զննիչն այս անջրբացեալ (anhydrisé) կենդանեաց ներքնութ

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

531

ՆՕՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԵՒՍ ՄԷՐՔԸՆԹԱՑԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 5,978,946
ՀԱՍՈՅԹ 1885 ՏԱՐՈՅ 1,788964

ՆՕՐԹՀԸՐԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆԱ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,131,348
ՀԱՍՈՅԹ 1885 ՏԱՐՈՅ 898,072

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ Հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչև այդ տուժած ղլխոնին 15,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ 500,000 — ՄԱՐԻԹԱՅՄ — ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ 120,597

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամագրամներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Գօմիսիոն խանի անկիւնն երկաթէ կամրջին վրայ նայող սենեակն, առ ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց։

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍԷՐԻՐ

Կերիտ ֆըրգասընա կէօնտէրիլմէք իւզրէ իւչ պին պէշ եւլզ քիլը ճէտիտ պուղտայ վէ եէթմիշ պէշ պին գըյէ էրզ վէ տօգսան պին գըյէ արբա վէ թարապլուսը Ղարպ ֆըրգասընա կէօնտէրիլմէք իւզրէ ալթը պին քիլը ճէտիտ պուղտայ վէ ալթմըշ պին գըյէ էրզ միպպայեա օլունճաղընտան վէ թէյմուզը բումինին պիրինճի չարչէնպիէ կիւնիւ գարարը գաթիսի վերիլիպ էքինճի բէնչէնպիէ կիւնիւ տալսի թէգարբուր իտէճէք ֆիյաթընտան եւլզպէ պէշ թէնզիլի գապաւ օլունճաղընտան, իթասընա թալիպ օլանլարըն մագամը Սէրասքէրի լէվազիմաթը ուժումիլէ տաիրէսինէ կէլմէլերի իլան օլունուր։

29 Հաղիրան 1887 — 948
Նո. 46 — 3—3

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ
Ընդ դէմ Ալեաց, կ. Պոլսոյ Ի Օրթագիւղ

ԹՈՎՄԱՍ ՈՒԻԼՍՈՆ ՈՐԴԻՒՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոն	Անուանք	Թոն
Ալդանա	2,000	Լէգանդզ	4,500
Անմէլ	3,000	Մարէնկօ	4,300
Աբէր	1,300	Մարատոն	2,500
Զատանա	3,500	Մէլը	2,000
Գօրտոն	2,200	Նէրօ	2,000
Գրամ	2,000	Օթելլօ	3,000
Դէլոս	2,600	Օրլանտօ	3,000
Դալիբրիդ	2,300	Ոգիանդզ	4,500
Գասէլ	2,100	Ոդէս	2,000
Գաբ	2,000	Բարիքիզ	1,200
Գոռն	2,700	Բակերոն	3,200
Տիմա	2,500	Բասգէր	1,700
Տօմինա	1,800	Գիրգ	2,800
Իրաբ	2,600	Ինպիթ	4,400
Տրաղ	2,600	Ինպալաս	3,200
Ֆալլէն	800	Ռօլլ	3,000
Ֆիոռ	1,700	Ռոմանա	5,500
Ֆլամինկ	1,600	Ռոմէն	3,500
Կալիէնտ	3,500	Պանիրան	4,000
Կիգանա	2,200	Պաքֆ	2,000
Կոզ	1,800	Սիլվիա	2,000
Կրօսնա	2,200	Սօրէնգօ	4,300
Հանիս		Թասսա	1,200
Հէրօ	3,000	Թ. Ի. Ինկլ	3,000
Հիասալիս	3,000	Թիգէր	1,300
Հիւմանէրդ	1,200	Թօրէնս	2,300
Ջէնս	2,300	Քանդզ	3,600
Գէլլս	2,300	Գէնսս	1800
Գէնս	2,200	Զէպրա	3,000
Լեռ	2,000	Զէրս	4,0

Սարդարներու համար ամէն գիւրութիւնք։

Գիտցէք չոգենաւը, կառապետ Հէյզ. ընդհանուր վճռագրով Հըլէյ մեկնած է ամսոյս 3ին և 24ին ետ կ'սպասուի։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ Ֆ. ՀԻԼՏ ԵՒ Ի. 30
Գործակալ
Թիւ 17—18, Քիւչիւք Մէյէթ
551 Խան Ղալաթիա

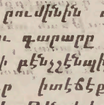

ՖՐԼԷՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒ

Որ կանոնաւորապես կը բանի Լիվերբուլ և Աբերտէյ մէջ.

Անուանք	Թոն	Անուանք	Թոն
Ալճերիան	2500	Ֆալմենան	3700
Ալղարիան	2500	Ֆալմիրեան	3700
Անտալուզիան	2500	Ֆլորիան	3700
Աթենեան	2500	Իսպերիան	5500
Աբասիան	3700	Իսլէրիան	5500
Գալլիան	6000	Իռգէրիան	5500
Գուլիսթանիան	6000	Լէվանտեան	2200
Գրամբիլեան	800	Լիվուրնեան	2500
Սարդինեան	2000	Լիսպոն	800
Տուրս	700	Օնտարիոյ	700
Էմբրէզզի	3700	Բէրուտեան	3800
Ֆալիան	3700	Վալենսիան	6800
Ֆալէրմեան	3700	Վիրճինեան	6800

Սարդարներու համար ամէն գիւրութիւն։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐԴ ԼԱՆՏՈՆԷՆ
Գործակալ
Թիւ 1, Մէկէմիւտ Ալի փողոց խան, Ղալաթիա.

Նաւատոմարք, Պարտնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ և ընկ. Լիվերբուլ
Գործակալներնին՝
Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լանտոնէն.
Զմիւռնիա, Պ. Պ. Բարվիր Եղբարք
Ալէքսանդրիա, Կ. Լ. Վահան և ընկ.
Մալթա, Ա. Քասիլիարի.
Շիրա, Ա. Մ. Մաւրոկորդատոյ.
Զմիւռնիա, Պ. Ուիդօլ և ընկ.
546

ՖՐԱՆՔՕ-ՀՕՆԿՐՈՒԱԶ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵՆՆ ՊԻԻՏԱԲԷՍԹԻ
ՀԱՆԴԵՐՁ ՎԻՃԱԿ ՀՈՆՈՒԹԵԱՆԸ

Ա. տօնական գրամագլուխ	20,000,000
Գանձեալ »	10,000,000
Մահուան տուիժից դէմ պահեստի	10,000,000

Արեւելից Տնօրէն՝ Մ. Լօմէն Բարարդ
» Փոգոր գործակալ՝ Մ. Նազարէթ Եղբարեան

Ֆրանքօ-Հունգարական կենաց անհատական ընկերութիւնը խիստ դիւրամատչելի պայմաններով մահուան դէմ ապահովութիւններ կընդունի, նոյնպէս փոքր ազգոյց և ազգականց ի չարիմաստութեան մեռելոց պայմանաւ։

Անձերը կը համարձակ ըսել թէ ամէն ընտանեաց և զատակաց տէր անձանց իրր նուիրական պարտականութիւն մէկ տարեկան փոքրիկ զոհողութեամբ մը իւր կեանքն և իւր զատակաց ապագան ապահովել. կամ ի ծերութեան օրերու և կամ յետ մահու իւր սիրելի կին և զատակունքը, աղքատութեան տասկալի ճիրաններէն հեռի պահելու համար։ Ասոնք արդդ հանարակութեան լուրջ ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմք Ֆրանքօ-Հունգարական ընկերութեան շահաւէտ պայմաններուն և վիճակահանութեան մասնաւոր տեսութիւնն որ մէկն մի տարի Պիւտաբէսթի մէջ ի ներկայութեան կայսերական պաշտօնէից տեղի կունենան, մէն մի շահող թիւ 100 անգլիական ոսկի շահելու պատմամբ։

Աւելի ընդարձակ և կարեւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար պէտք է դիմել առ վարչութիւն։

Ամէն լեզուէ յայտարարութիւնք ձրի կը արուին։

Օրէնք.—30 տարու անձ մը տարին մի անգամ 4 ½ ոսկի տալով 200 անգլիական ոսկիի ապագայ մը պատրաստած կըլլայ իւր ընտանեաց։ Եւ.

Փափաքողք աղատ են ընկերութեան պատուաւորութեան և հաստատութեան մասին տեղեկութիւն ստանալ Եւրոպոյ մեծ դրամատուներէն։ 65

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ Ի ՀԱՄՊՈՒՐԿ

Ընդ հանուր գործակատար ՀԷՐՄ. ՀԷԼՊԻՆԿ
Կալաթա, Քարանթինա փողոց, թիւ 9

ԼԱԹՐԱՆՍԱԹԼԱՆԹԻՔ

ՇԱՀԱՒԷՍ ՊԱՑՄԱՆՆԵՐՈՎ ԿԱՊԱՀՈՎԱԳՐԷ
ՏՈՒՆԵՐ, ԹԱՆՈՒԹՆԵՐ, ԿԱՐԱՍԻՆԵՐ, ՇԱՐԺԱԿԱՆ
566 ԳՈՅԳԷ ԵՒ ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ԱՊՐԱՆՔ

INJECTION BROU

Առողջապահական, ամենազդու եւ զգուշական։—Ոչ անվնասէ և կը բուժէ հին և նոր սերմնաւոյսութիւնները։ 30 տարուան յաջողութիւն։—Կը դադրեցնէ ամէն լաւ գեղատնից մէջ և ի Բարիզ, ծ. Ֆէրրէի գեղարանը, 102, Ռիշիլիօ փողոց, յաջորդ Պրուիս

J. Ferré, 102, Rue Richelien, Paris 721

ՎԻԱԼԻ ԳԻՆԻ

ԿԱԶԴՈՒՐԻՔ ՀՕՐԱՅՈՒՅԺՔ ՎԵՐԱՆՈՐԴԻՔ

ՔԻՆԱՅՈՎ ՄՍԻ ՀԻԻԹ ՖՈՍՖԱԹ ՏԸ ՇՕ

Ամենազդու կազդուրիչն զոր պարարտն գործածել Ազաքինարները, Դեռերը, Կանայք, տկարակազմ Տղայներն և ամէն փափուկ անձինք։

Վիալի Գինին՝ ամենէն ազդու դեղերու միաւորութիւնն է, ընդդէմ Աբեան տկարութեան, Դեղտութեան, Թոշակաթի, Ստամոքսի ամէն ցաւերու, փորհարութեան, Հիւծման, երկար ապաքինման, եւայլն. ի մի բան, Թուլութեան, Վատութեան, Ջղային ուժգնութեան ամէն վիճակներուն որոց շատեր լաբորատորք կերպիւ ենթակայ են մեր օրերս։

ԼԻՈՆ—Դեղարան ժ. Վիալ, Գուլբոն փողոց, 14—ԼԻՈՆ

Պոլսոյ մէջ կեդրոնատեղին է ընդհանուր Մթերանոցն Ամերիկեան դեղարան Տէլլա-Լուսա, որ մեծ փողոց 469, 766

ՈՂԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՒԲԵԱՆ
Ն. ԲԱՌԻ ԵՒ ԸՆԿ.

Մարսիլիայ և Բոմբէյ գլխաւոր կանոնաւորագոյն քանոյ

Սամանն, Տրապիզոն և Պաթում երթալիք յատաջիկայ շոգենաւն է Անդրոյլ որ յուլիս 13ին Մարսիլիայէն և յուլիս 20ին կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։

Բաղդէն և աբամ ուղեւորներու

Նաւագնացքի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԹԻՆԵՈՔԷ ԲԸՊՈՒԼ
Թիւ 17-18 Քիւչիւք Մէյէթ
556 Մահմանէ փողոց, Թիւ 14

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Լիվերբուլ և Մէնչեսթրէն գլխաւոր քանոյ ընթացք

Անուանք	Թոն	Անուանք	Թոն
Քանոբուս	4200	Ոֆիրա	3000
Ֆերս	4000	Օասիրի	3000
Օսմանիի	4000	Նէրթիս	3000
Սէռոգրիս	3250	Բէրս	300
Թիտ	3250	Լօրիս	800
Մակոտա	3250	Որմնա	800
Մարիօթիս	3250	Սեսի	700

Սեսոդրիս շոգենաւը, նաւապետ Թօմսոն ամսոյս դ էսի 20ին Լիվերբուլէն ասա կը բաղարանի ընդհանուր վճռագրով։

Դիմել առ ժ. Ք. ՈՒԻԹՈՒԼ և ԸՆԿ.
Ուիթոլ խան
ՀԷՏՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ
531 31, Ճէյմս Սգրիդ, Լիվերբուլ

ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ

Ղ. Փ. ԶՈՐՈՒՐԵԱՆ

9 ՂԱԼԱԹԻԱ. ՋՕՄԻՍԻՕՆ ԽԱՆԻՆ ԴԻՄԱՑ 9
Պրիւնվիլքի 103ԴՐ. հանրածանօթ ու մեծագոյն վիճակահանութեան առաջին կարգը պիտի քաշուի յառաջիկայ յուլիս 21ին. ամբողջ մէկ մայր տոմար 128 ղրշ. կէսը 64, քառորդը 32 ու մէկ ութերորդը 16 ղրուշ ոսկեդրամ ըլլալով Մեծարգոյ գնորդաց տրամադրութեան, ներքիւ դրուած է. որ փոքր գնուածով մը 300,000, 200,000, 100,000, 80,000, 50,000 եւ մարքերը չահել ու կրելիութիւնը անհրաժեշտ է։

Նամակաց հասցէն է Ղ. Փ. Զորուրեան Ղալաթիա, իսկ հեռագրաց՝ Զորուրեան Ղալաթիա. 971

ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒՆ ՀԱՅՈՑՈՒՑԻՐ

ԲՈՌՏԻՆԱ (Գորսիքա) Բնական հանքաջուր երկաթախառն, թթուային, կազային. ամենազդու դարման ընդդէմ արեան տկարութեան, դեղտութեան, տենդի, ստամոքսի ցաւերու, եւ արեան նուազութեանէն յառաջ եկած ամէն հիւանդութեանց։

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԲՈՒՈՐ ՋՈՒՐԵՐԷՆ ԳԵՐԱԶԱՆՑ։

Հանքին տէրն է Ֆ. Մոլինարի, 2, Գալօ փողոց, Մարսիլիա։ Կ. Պոլսոյ մէջ գործակալք են ԳԱՌԱՎԻՍ եւ ԲԵՌԹԻԷԻԴ։ Ատա խան, 4, Մաքսի փողոց, Ղալաթիա։ Կը ծախուի գլխաւոր դեղարանաց մէջ։ 621

ՏՕՔԹՕՐ Ա.ՅԷՐԻ

ԶԷՐԻ ՓԷՔԹՈՐԱՆ

Տօքթօր Ա.յէրի Զէրրի Փէքթորանն արագապէս կը բուժէ հարբու